

КУЛТУРА ПОЛИСА
УДК 32:321.01(140.8)
ПЧ

БЛАЖО ПОПОВИЋ
Радио-Телевизија Војводине
Нови Сад

ГЕОПОЛИТИКА ИЗМЕЂУ ПОЛИТИЧКЕ ДОКТРИНЕ И НАУКЕ

Сажетак: Геополитика - од академског одбацивања до прихватања у пракси. Неодвојива веза између стратегије и геополитике. Немачка геополитичка школа. Хитлерова злоупотреба Рацеловог термина Лебенсраум и теорије о животном простору. Оптужбе против „гуруа геополитике“ Карла Хаусхофера, суђење у Нирнбергу и потоње самоубиство. Прве глобалне геополитичке визије Халфорда Макиндера. Хартланд и „светско острво“. Дугинови приступи освајању простора. Време конфликата и обнављање интереса за геополитиком. Ривалства над територијама. Простор као основни ресурс моћи. Геополитичко предвиђање догађаја.

Кључне речи: геополитика, простор, политика, историја, географија, стратегија, Немачка, нацизам, територија, контрола, ривалство, интереси, конфликти, међународни односи, ресурс, моћ.

Да ли је заиста „паметно бити геополитичан“, како је то усхићено ускликнуо Клаус Додс, професор Лондонског Ројал Холовеј Универзитета, или се ипак треба клонити тог „шкакљивог“ појма, обожаваног и непризнатог у исто време, зависи, напослетку, и од политичке и географске позиције са које разматрате његову суштину.

Гледајући из овог дела Европе, ствари никада не изгледају сасвим добро; то примећује и Збигњев Бржежински, један од нај-

утицајнијих аналитичара данашњице, који тврди да је Балкан само жариште канцерогених геополитичких сукоба.

Ствари, разуме се, изгледају другачије са места где он посвећује своју књигу „Велика шаховска табла“ у којој каже: „Мојим студентима да им помогне да уобличи свет сутрашњице“ (З.Бржежински, 1999; 5). Упозоравајућа посвета је геополитичка конструкција за оне који воле да читају између редова. На жалост, стварност чешће карактеришу баналније манифестације (гео)политичких акција...

Промена света према потребама политике била би превише поједностављена дефиниција научне дисциплине која сублимира много тога, али и оставља довољно простора за различита домаштавања. Шта је, заиста, геополитика?

Одговор на то питање нећемо добити уз помоћ интернет претраживача Гугл, и поред импозантних три милиона понуђених ставки. Свако ко је довољно храбар да покуша да изађе на крај и са делом тих референци, неће постати мудрији када је у питању дефинисање овог појма.

Са друге стране, интернет нуди оно што геополитици и даје неопходну заводљивост и шарм, а то је обиље мапа, табела и фотографија.

Геополитика је, према томе, визуелна пре него писана, и као таква лакше осваја простор, пре се намеће, више је има. Она се лакше доживљава и разумева уз помоћ слика које много боље објашњавају то што понекад штуром географском или политичком терминологијом не успева.

Геополитика се, дакле, може разумевати кроз историјске, политичке или географске карте. Најчешће су то, ипак, оне које црта и користи војска.

По мишљењу Зорана Петровића Пироћанца, „традиционално најраширенија идеја геополитике каже да је она, као и стратегија за коју је неодвојиво везана, пре свега ствар војника и уских политичких кругова. У време када је уживала највећу популарност, у првој половини XX века, била је чак монопол стратега генералштабова и није се сматрало да може да има другог циља до ли припрему за евентуалне оружане сукобе.“ (З.Петровић Пироћанац, 2004; 146)

Слично резонује и Алан Жокс када каже да је геополитика зглоб који повезује војничке и политичке представе простора. По њему, геополитичар не би требало да простор доживљава на уобичајени, војнички начин, већ и да верује у универзалну „доличност простора дефинисаног пројекцијом силе за заплелу сваког социолошког и политичког податка”. (З.Петровић Пироћанац, 2004;147) Геополитика функционише увек као стратегијска представа, закључује француски теоретичар.

Управо су простор и прве теорије о њему одредиле злу судбину геополитике у XX веку.

Оснивач немачке геополитичке школе Фридрих Рацел зачетник је термина Лебенсраум (животни простор) који, по његовој теорији, на људе утиче четвороструко — делује на тело и дух, инспирише ширење народа, јача њихове карактерне особине и делује на унутрашњост организма сваког појединца. Сваки простор мора задовољити три основне потребе — храну, станиште и могућност размножавања. Рацел тврди да се борба за животни простор своди на типичну борбу за опстанак. Он је, по речима Љ. Деспотовића, држави приступао као живом организму који тежи да се шири и расте. „То - наглашава Деспотовић - нужно производи једну колонизаторску логику, која подразумева потребу ширења територије и њену експанзију изван постојећих граница. Не чуди зато - подсећа Љ.Деспотовић- примедба Рацелу да је написао један својеврсни катехизис за империјалисте”. (Љ. Деспотовић, З. Јевтовић, 2010; 14)

Управо се то и догодило - његова теорија је, у нацистичкој тези о узвишеној раси, била злоупотребљена и представљала је основу нацизма. У својој књизи *Моја Борба*, Адолф Хитлер је детаљно описао своје виђење да је немачком народу потребан *Лебенсраум*, животи простор - земљиште и сировине за Велику Немачку - и да се то има наћи на истоку. Ови науци су били спровођени нацистичком политиком убијања, депортовања, германизације и поробљавања Пољака, а касније и Руса и осталих словенских народа, те потоњим насељавањем територија *расно чистим* немачким народом. Био је план да се целокупна урбана популација истреби изгладњивањем и на тај начин створи пољопривредни суфицит којим би се хранила Немачка.

Ипак, други немачки научник, а не Фридрих Рацел, сматра се најодговорнијим за формирање става о геополитици као псеудо-научној дисциплини, за њено изопштавање из академских кругова и забрану употребе термина 1945. године. Његово име је Карл Хаусхофер.

„*Геополитика заузима место политичке страсти*”, пише он у свом делу „*О геополитици*”, „*једна еволуција у складу са законима природе даје нови облик креацијама самовоље једне распојасане људске воље. Природа, ловљена мачем или вилама, поново преузима своја права на површини и на лицу Земље. То је геополитика*”. (З.Петровић Пироћанац, 2004; 146)

У новембу 1939, магазин Лајф је објавио чланак о немачком географу Карлу Хаусхоферу и описао га као немачког „гуруа геополитике”. Аутор чланка је, према речима Клауса Додса, тврдио да је геополитика као научна пракса не само дала стратешку рационалност Нацизму него је исто тако дала Националсоцијализму облик псеудо - духовности. С једне стране, геополитика је била проглашена за непоштену активност која није вредна озбиљне научне пажње, али с друге стране критичари су јој доделили ванредне моћи због којих је кадра да направи стратегију и визуализује глобалне територије и ресурсе.

„Употреба термина „гуру” није била потпуно наивна, управо зато што је сам термин пренео смисао Нацизма као појаву обдарену натприродним духом и opakим смислом за сврху.” - наглашава Додс. (К.Додс, 2007; 23)

До јесени 1941. *Ридерс дајмест* часопис је упозорио читаоце на чињеницу да је најмање хиљаду научника интелектуално наоружано и спремно да подржи геополитичку машту Хитлера и немачког народа. Фредерик Сондерн је, пишући за бројне читаоце *Ридерс дајместа* као и *Савремене историје*, описао тајновиту минхенску организацију названу *Институт за геополитику*, што је био покушај информисања о Хитлеровим плановима за освајање света. Према аутору, атмосфера је била грозничава: *Рад генерал мајора проф Др Карла Хаусхофера и његовог геополитичког института у Минхену, са својих хиљаду научника, техничара и иштијуна(изазива велику узбуну)....Ови људи су непознати јавности,чак и у Рајху. Али њихове идеје, њихова 23 геополитичка*

тичких графика на мапа, статистика и планови су управљали Хитлеровим потезима од самог почетка” (К.Додс, 2007; 24).

Иако никада није крио своје националистичке ставове, Карл Хаусхофер се не може сматрати нацистом. Он је у својим радовима наглашавао потребу за сваковрсном, па и територијалном експанзијом Немачке, а њену сигурну будућност је видео у стварању континенталног савеза са Русијом и Јапаном. Немачки геополитичар је „као учен човек добро знао да се у геополитичким круговима атлантиста, Немачка доживљава једнако непријатељски за њихове интересе као и Русија” (Љ.Деспотовић, З.Јевтовић, 2010; 20)

Ипак, генерал Хаусхофер се, како примећује Вјачеслав Авијцки у свом капиталном делу *Континенталне геополитике*, није супротставио нацистичком режиму. Његова ревија „Геополитичке свеске” подржавала је званичну линију, пре него што ће је власти забранити крајем рата. У Нирнбершком процесу, Карлу Хаусхоферу је суђено као аутору нацистичке науке. „Његови рукописи доказују његову нетолерантност према мањинама, рачунајући и Јевреје, и његово одушевљење Хитлеровим освајањима” (В. Авијцки, 2009; 14).

Генерал је током процеса своју подршку званичној линији правдао цензуром и притиском власти, чија је, према сопственој тврдњи, жртва био. Ослобођен је услед недостатка доказа, али се неколико месеци касније, заједно са својом супругом, убио. После Нирнбершког процеса, Европа више није желела да чује за геополитику и то се, на крају, приписује Карлу Хаусхоферу. Ипак, своју терминолошку и практичну примену геополитика је пронашла код, према теорији немачког геополитичара, непријатеља Немачке државе - Сједињених Америчких држава, њених политичара и саветника.

Прву глобалну геополитичку визију пружио је британски географ Халфорд Макиндер, „истински отац-оснивач те дисциплине” (Љ.Деспотовић, З.Јевтовић, 2010; 13) и пажљиви посматрач великог ривалства Велике Британије и Русије у Азији шездесетих година XIX века.

Освојивост нових територија и глобална доминација тога доба мерила се доступношћу британске морнарице за коју је неп-

риступачна руска територија, по Макиндеру, представљала Хартланд, неосвојиву копнену тврђаву и стратешко средиште око кога се одвија светска историја. Хартланд доминира „светским острвом” - заправо Евроазијом, каже Макиндер и предвиђа: „Онај ко буде контролисао Хартланд, контролисаће светско острво. Онај ко буде контролисао светско острво, контролисаће свет”. (В.Авијцки, 2009; 9).

Руски политиколог и геополитичар Александар Дугин развија Макиндерову теорију тек пошто у њој пронађе идеологију осмишљеног и апсолутизованог „атлантизма”, чија доктрина почива у основи англосаксонске геополитичке стратегије XX века. „Почев од овога, наглашава Дугин, „можемо одредити суштинску раду агентуре, војне шпијунаже, политичког лобизма Енглеске и САД као „атлантску идеологију”, идеологију „Нове Картагине”, заједничку за све агенте, тајне и окултне организације, за све ложе и полузатворене клубове који су служили и служе англосаксонској идеји у XX веку, обухватајући својом мрежом све континенталне евроазијске државе”. (А.Дугин, 2004; 28).

Ипак, много је непристраснији када говори принципијелно: када у планетарној историји проналази два супротстављена и међусобно конкурентна приступа освајању земљиног простора - „сувоземни” приступ и „морски” приступ.

Све, заправо, зависи од начина на који се освајају теорије: и историјска свест, спољна и унутрашња политика, психологија и поглед на свет - све се образује по савршено одређеним правилима. С пуним правом се, истиче Дугин, може говорити о „сувоземном”, „континенталном” или чак и „степском” погледу на свет, и о „морском”, „острвском”, „океанском” или „воденом” погледу на свет.

Геополитика је, наглашава руски геополитичар, наука о томе **како владати**. (А.Дугин, 2004; 25,33)

Геополитика је у периоду након Другог Светског рата у Европи била повластица привилегованих и то у војним школама као метода којом су се анализирале конфликтне ситуације. А време конфликта тек је долазило: изазови и искушења хладног рата, ривалства унутар комунистичког блока, вијетнамска криза.

Свет се муњевито мењао, нове околности више нису могле да се уклопе у познате политичке равни. Растућа снага Трећег света, терористички покрети у развијеним земљама, сепаратистичке тежње совјетских република, југословенска криза - све то је захтевало „нову памет”, нови, измењен и изоштрен поглед на свет.

„Нова геополитика се појавила да би одговорила на те бројне изазове и да би проучила те нове појаве које су измицале класичној представи о „капиталистичком блоку” против „комунистичког блока”. Главни циљ те наново утемељене и демократизоване геополитике, будући да је самостална(али не и потпуно испразњена од идеолошког садржаја), био је да учини процес одлучивања јасним и прозирним, да тумачи ривалства на разним територијама и улоге у њима, као и да на другачији начин уведе становништво у политику.” (В.Авијуцки, 2009; 17)

Обновљен је, дакле, егзистенцијалном присилом, а не научним, академским спонтанитетом, интерес за геополитику и реафирмисан геополитички стил мишљења.

„Ривалства на територијама”, такво писање Историје, правило је, са друге стране, „русвај у Географији” (Данијел Пенак) чије су предности или мањкавости често у директној вези са доношењем крупних политичких одлука. „Непомирљиви интереси изазивају конфликте. У конфликтима се интереси интензивно геополитизују. Геополитизовани интереси постају територијалне тежње. Територијалне тежње мотивишу агресију и освајање. Кроз прераспodelу територија и окупацију, освајање се етаблира у политичку хегемонију и економску доминацију. Све то значи подређивање и подвлашћивање, укратко, покораване и изабљивање. Умањена слобода или ропство, привидне су алтернативе које пружа савремени неоколонијализам или либерални империјализам, како вели Наом Чомски.” (М. Кнежевић, 1999; 76)

Откуд, ипак, такво ривалство над територијама у времену у коме су појмови државног и територијалног суверенитета потпуно релативизовани? Зашто се толико инсистира на прекрајању држава, прераспodelи простора у технотронском добу у коме, како нам поручује Бржежински, територије немају ранији идолатријски значај?

Амерички аналитичар не негира да је у већем делу историје међународних послова, територијална контрола била средиште политичких конфликта.

И данас, упркос пропасти национализама великих сила(?) и нестанку идологија, надметања у вези са територијама још увек доминирају светским односима, мада његови облици, тврди Бржежински, теже да буду више цивилни. У том надметању, спољни приоритети националне државе утврђују се још увек географским положајем, а најважнији критеријум за статус и моћ је величина националне територије.

Ипак, наглашава Бржежински, „владајуће националне елите све више долазе до сазнања да су други фактори битнији од територије за одређење међународног статуса државе или њеног међународног утицаја.”(З.Бржежински,1999; 40).

З. Петровић негира безначајност територија у својој дефиницији геополитике која је *„просторна димензија односа између држава при чему су ти односи, у крајњој инстанци, уређени насиљем. Упркос ономе што нам се чини, простори геополитике су веома различити од оног политичког, у коме легитимитет чини регулишући принцип. Насупрот традиционалној географији, пречесто затвореној у својој школској концепцији, и у расколу исто тако са немачком Геополитик, геополитика пружа нову визију света”* (З. Петровић Пироћанац, 2004; 145).

Нова визија света, без обзира на технотронско доба Збигњева Бржежинског, ипак има непромењене приоритете: **пре свих простор.**

Простор је, и у географском и у политичком смислу, и даље основни ресурс моћи.

Простор није само политички дефинисана територија, одређена границама или географским орјентирима. Он је пре свега скуп ресурса који се налазе на њему или дубоко испод његове површине или пак приступ који дотични простор омогућује ресурсима.

„Простор је, дакле, био и остао вредност.....Упркос обмањујућој тези о неважности и безвредности, дволично се захтева прераспodelа територија и промена постојећег стања. Предочена противуречност фиктивно се разрешава у својеврсној

просторној тј. територијалној демагогији у чијем првом убеђивачком слоју делује просторно ниподаштавање, док се у дубини демагошке мотивације крију територијални интереси за које је простор калкулативна вредност.

Иако, како се доказује, територије нису важне, исходи да је итекако важна њихова прерасподела. Да би се извршила прерасподела „неважног и безвредног простора” у „свету без граница” и успоставио варљиви и краткотрајни мир, свим силама се тежи корективном рату.?

У том реторичком грму трапаво је сакривен парадокс просторног нихилизма.” (Милош Кнежевић, 2001;12,13)

Један од основних постулата геополитике, примећује А. Дугин, представља тврдња да је геополитички положај државе много важнији од особености политичког уређења те државе. Све је, у односу на државно промишљање простора, од другостепеног значаја у геополитичком смислу: идеологије, карактер власти, култура или политика, чак и религија,

И Карл Шмит, немачки правник, политиколог, филозоф и историчар, у својим главним радовима „Номос земље” и „Земља и море”, промишља геополитички: сматра да су политичка култура и простор у нераскидивој, исконској вези. Шмит развија и теорију „великог простора”, по којој се државе развијају кроз непрекидне тежње ка ширењу територијалног обима. Он указује да у једном историјском тренутку развоја, државе имају потребу за квалитативно и количинско повећање своје територије, што нужно не имплицира конкретну војну акцију у циљу остварења „великог простора”. Шмит сматра да просторна експанзија држава не доноси само промену граница. Сваки пут када у виду новог напада историјских сила, напомиње немачки политиколог, кроз ослобађање нових енергија у видно поље читавог човечанства доспевају нове земље и океани, мењају се и простори историјске егзистенције. Тада настају нове размере и димензије политичко - историјског деловања, нове науке, нова устројства, нови живот нових или препорођених народа. То ширење може бити толико снажно и запањујуће, да се мењају не само мере, размере и сразмере, не само спољни видокруг човека, него и сама структура схватања простора. Тада се већ може говорити о револуцији прос-

тора. „Уосталом-подвлачи немачки научник- са сваком историјском променом у већини случајева је везано и преиначавање слике простора. То је истинска суштина оног свеобухватног политичког, научног и културног преображаја који се тада одвија.” (А.Дугин,2004;320)

Револуција простора и свеобухватни историјски преображаји дају геополитици три нивоа промишљања судбине света:

1. поглед усмерен уназад, у историју идеја и делања
2. посматрање и објашњавање текућих догађаја
3. загледаност у будућност у циљу предвиђања догађаја

О томе говори и француски генерал Пјер-Мари Галоа. По њему, геополитика је наука о будућности јер она омогућава извесна предвиђања.

„На пример, ако узмете у обзир еволуцију утицаја океана на цивилизације, које се прво организују око уских мора - пре свега Егејског, затим целог Средоземља у римско доба - па затим око Атлантског океана и најзад, као што се види данас, око Тихог океана преко далекоисточне зоне - добићете извесну представу о светској еволуцији. Геополитичка мисао вам каже да ће 21. век вероватно бити век Азијско-пацифичке зоне у којој живи четири милијарде људи, и то радних, предузимљивих људи, чији је развој дуго био спутаван - пре свега из верских разлога - а који ће по свој прилици убудуће пресудно утицати на судбину света.”

Осим одређености ка оном што ће се можда десити, геополитика има и једну особину због које наилази на консензуално неодобравање у академским круговима.

„Она, наиме, понире у најмрачније дубине интереса, у домен у коме владају снага, сила и моћ која производи неправду и неправде. Отуда је геополитика тешка и мракна дисциплина, јер се у свом дијагностичком и прогностичком(презентном и футуристичком) облику суочава са насилништвом и ниским страс- тима политичке душе. Заправо, у најцрњим анализама криза и катастрофа, геополитика излази из вредносног система прихва- тљивог политичког морала, скептички испитујући негативна, песимистичка и нихилистичка стања нереди, сукоба и крвопро- лића.

У пуританском академском смислу, геополитика је веома непристојна и неучтива духовна дисциплина. Због непрестаног разголићивања скривених мотива политичких актера, геополитика многим личи на политиколошки стриптиз. Неотесана стварност је, на жалост, таква да ни мисаона рефлексивност не може да је профини и заодене у хармонично рухо. Када би било другачије, наука би се претворила у еуфемистичку покривку лажи.” (Милош Кнежевић, 2001;121)

Веза између геополитике и теорије завере инспирише и Џејмс Џардн Тоала, америчког професора. Он геополитику види као узану инструменталну форму резоновања која је такође и форма вере, веровање како постоји тајни субстратум или непрестани сет сукоба и интереса који се сматрају током светске политике. Зато права геополитика, подвлачи Тоал, треба, да буде критичка, треба да настоји да опорави географију и геополитику од „геополитичке мисли” док супротставља свако брзо слављење такозваних „безвременских погледа унутра” извесних „геополитичких мајстора”.

Али, није само тај искорак из прихватљивог вредносног система у форми вере у подземну дипломатију и криптополитику разлог за дискриминацију и неприхватање геополитике као науке.

Једна од најгласнијих замерки је, а то је већ помињано у овом тексту, да је она компромитована идеологијом Трећег рајха, те да је била коришћена као антисемитски геноцидни програм. Немачка геополитичка школа окривљена је за програм холокауста, ратне злочине и велика разарања.

Такође, њени противници је временски заробљавају у период припреме два светска рата, што је чини застарелом и нерелевантном за тумачење модерне политичке и геостратешке ситуације.

Њена интердисциплинарност и комплексност - корпус академских дисциплина које је творе је импозантан - колико год доживљаване као предност, чине је заправо „недовршеним теоријско-методолошким концептом, који лута за својим предметним одређењем. Тачније речено, њена предметна недовршеност и непрецизност последица су и сложености самих процеса који представљају предмет теоријског и истраживачког обухвата геополитике као науке” (Љ.Деспотовић, З. Јевтовић, 2010; 12)

Она се, даље, тенденциозно своди на неке од видова и аспеката које као дисциплина поседује. Тако се, на пример, геополитика неумесно идеолошки редукује на умеће, вештину или неку од проскрибованих идеологија, теорија или ставова: расизам, национализам, шовинизам, антисемитизам, нацизам, фашизам или стаљинизам.

Нерадо се прима и њено ослањање на хипотетичко, апстрактно и пројективно.

Критичарима геополитике нешто мање смета њено ослањање на географију, демографију или геологију, али јој се не опрашта фасцинираност простором.

Доживљава се као егзотична, али неозбиљна, комплексна, али не и комплетна.

„Кроз суму изнетих приговора видљиво је да се геополитика третира као империјалистички, расистички и геноцидни, у сваком случају, псеудонаучни покушај објашњења политичке акције у простору (Милош Кнежевић, 2001; 32, 33).

Ипак, геополитика се данас, без обзира на све замерке, псеудонаучне околности у којима се појављује и помиње, „полако, али сигурно, у озбиљним научним круговима на западу и истоку етаблирала као сериозна академска дисциплина која се више од два века у континуитету изучава на елитним академијама како цивилног, тако и војног профила” (Љ.Деспотовић, З.Јевтовић, 2010; 14)

Конкретна историја на размеђу миленијума обезвредила је старе шеме тумачења, учинила застарелим уобичајене моделе анализе и отворила сасвим нову реалност за чије је промишљање требало пронаћи нова оруђа.

Геополитичка мултидисциплинарност - од војне стратегије до социологије, теорије права до географије, религије и економске анализе до етнологије - учврстила је геополитику на централном месту као дисциплину која нуди најједноставније моделе за објашњавање нове слике модерног света.

О комплексности геополитике говори и Жан-Пјер Ражо:

„Суштинска природа геополитике је да учини могућим избор ефикасне стратегије, дајући јој прецизно, документовано,

колико год је могуће објективно, стање задате ситуације. Зато она мора да сакупи максимум различитих информација, да их процени, класификује, међусобно артикулише. Геополитичар, све остајући у првом реду пажљиви посматрач реалности тренутка, биће такође географ, економиста, историчар, социолог... Геополитика, зато што настоји да интегрише факторе произашле из многих дисциплина друштвених наука, зато што приступа проблемима под најразличитијим угловима, има преимућство да истовремено најпотпунији, најпрецизнији и најнијансиранији приступ. Она се посебно труди да о разматраном случају пружи спознају „изнутра”, која је суштинска ако желимо да схватимо дубински” (З.Петровић Пироћанац, 2004; 146)

Ако значај геополитике као научне дисциплине, из године у годину све више расте, сасвим је извесно да живимо у све опаснијем свету. Време употребе силе као коначног модела решавања сложених релација између држава, на жалост, није иза нас.

Улога географије у међународним односима, упркос другачијим гласовима, данас није мања него у прошлости, напротив. Природне и политичке границе, као и приступ важним путевима од виталног су значаја за опстанак сваке нације.

Простор, као највећа геостратешка вредност, са свим ресурсима које у себи има, непромењени је приоритет и у новом добу које лицемерно релативизује и омаловажава националне територије.

Основни историјски сукоб *континента* и *мора*, евроазијског Хартланда и англосаксонског индивидуализма, потцртан наметнутом економском колонизацијом и политичко-административним устињавањем, и даље је доминантна форма која детерминише срж међународних односа.

Зато су геополитика као знање и вештина, њене методе, појмовник и, на крају, интуиције, постали незаменљиви део мисаоног корпуса неопходног за разумевање онога што се десило и што се још увек догађа.

Геополитика може да понуди оружје за конкретно политичко деловање, она је и путоказ у компликованим односима међународне политике.

Она је, по Дугину, отворена дисциплина која се „рађа или препорађа” и као таква, просто, осуђена на успех. (А.Дугин,2004; 10)

Литература:

- Авијуцки, В. (2009): Континенталне геополитике, Клио, Београд
 Бржежински, З. (1999): Велика Шаховска табла, ЦИД, Подгорица
 Деспотовић, Љ и Јевтовић, З.(2010): Геополитика и медији, Култура полиса, Графомаркетинг, Нови Сад
 Дугин, А. (2004): Основи геополитике, Екопрес,Зрењанин
 Кнежевић, М. (1999): Крстарећа демократија, ДП „Ђуро Салај”, Београд
 Кнежевић, М. (2001): Европа иза Лимеса, Слободна књига, Београд
 Петровић Пироћанац, З. (2004): Мали појмовник геополитике, Југоисток, Београд

THE DOCTRINE OF GEOPOLITICS BETWEEN POLITICAL AND SCIENCE

Summary: Geopolitics - from the academic rejection to acceptance in practice. Inseparable link between strategy and geopolitics. German geopolitical school. Hitler's misuse of the Racels term Lebensraum and theories of living space. The charges against the "guru of geopolitics" Karl Haushofer, his trial on the Nuremberg court and subsequent suicide. The first global geopolitical vision of Halford Makinder. Hartland and the world island". Dugins approaches to conquering space. The time of conflict and restoration of interest in geopolitics. Rivalries over territory. Space as the main resource of power. Predicting geopolitical events.

Key words: geopolitics, space, policy, history, geography, strategy, Germany, Nazism, territory, control, rivalries, interests, conflicts, international relations, resource and power.